

Szerkesztőség

Arad, Acsev-palota.

Kiadóhivatal:

Hulv. Regele Ferdinand 22.
(József főherceg-ut.)

(Aradi Nyomda Vállalat)

Sürgönycim: Közlöny, Arad.

Telefonszám:

Szerkesztőség és kiadóhivatal
151.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI ÉS KOZGAZDASAGI NAPILAP.

* Főszerkesztő: STAUBER JOZSEF. *

ELOFIZETES

HELYBEN ÉS VIDÉKEN:

Egész évre 482 Lel.

Fél évre 218 Lel.

Negyed évre 108 Lel.

Havonta 86 Lel.

Hirdetések díjazás szerint
vétnek fel.

Megjelenik naponta reggel.

Victor Eftimiu a magyar kisebbségekről.

(Nyilatkozik az Aradi Közlönynek a bucaresti sajtó
támadásairól. — Román-magyar kulturközösség.
— „Az szereté a hazáját, aki küzd a szabadságáért.”)

Azok között a bucarestii írók között, akik most két napig Arad város vendégei voltak, a kiváló Jon Minulescun kívül leginkább Victor Eftimiu olyan név, akit Európaszerte ismernek. Eftimiu nemcsak kitűnő drámaíró, színesnyelvű és érdekes poéta és nemcsak kiváló drámai rendező és színigazgató, hanem olyan politikai horizontja van, amely mindenképpen érdemessé teszi arra, hogy a magyar népkisebbség fölfigyeljen rá. A neve most fölülte aktuális

sen vitázó forró levegőjü beszédtempóba.

Hangsúlyoztam tegnapelőtti beszédemben, hogy románoknak és magyaroknak egymásra utalt helyzetük van. Végre is észre kell venni azt a nagy szláv gyűrűt, amely körülvesz bennünket. Meg kell érteni, hogy a világháborúból kikerült nemzetek egyre erősbbödő győztes szupremációjá leginkább a román és a magyar nemzeteket fenyegeti. Ez nem teoria, ez bennem meggyőződéssé érett valóság. Szláv gyűrű és sok más politikai és kulturális érdek a román és magyar sajtó a legszorosabb szövetségre indítják. Kétségtelen tény, hogy minden utódállammal szemben épen a magyaroknak itt Romániában a legkiválóbb helyzetük van. A mi türelmünk példaadás lehet minden utódállamnak. A román népben olyan

energiaforrások vannak, amelyek tudnak harmóniát teremteni a kisebbségekkel. Nekem demokratikus világnézetem van és a román demokráciának erejét és értékét fölülte nagyrabecsülöm. *Se az én nemzetem, se a magyar nép nem hajlamos az igára, nem vagyunk leigázó nemzet.*

— A román-magyar kulturközeledésnek úgy hallom itt Aradon jelentős kezdeményezése történt. Ez a város predestinálva van arra, hogy a közeledés előharcosává váljék.

— Nagy emberi intelligenciája, úgy látom, teljes megértéssel és szimpátiával kíséri a közeledés gondolatát. Ez az állam csak úgy lehet erős, ha minden erőforrását, így a nemzetiségeket is, magunkba olvasztjuk.

Victor Eftimiu itt megáll egy pillanatra és hirtelen, mint aki tudatában van annak, hogy mit mondott és annak is, hogy hogyan

A rablók között.

(Egy angol őrnagy leányának kalandja.)

A táviratok röviden elmondták azt a tragédiát, amely az indiai—afganisztáni határon játszódott le. Itt egy villában Ellis angol őrnagy feleségét meggyilkolták és 18 éves gyönyörű leányát, Mollyt, elrabolták. A leány felkutatására expedíciót küldtek, amelynek munkája sikerrel járt. Molly a Pioneer tudósítója előtt elmondta a rettenetes tragédia részleteit. Ennek nyomán közöljük ezt az igazi rémregényt.

Kohat az indiai határon van, jobbára kecses villákból áll, amelyekben az angol helyőrség tisztjei laknak. A házas tisztok a családjukat is magukkal hozták erre az elhagyott vidékre. Évek óta nyugalom volt a határrészen. Az Atridisi-törzsek, amelyek a legtöbb gondot okozzák az angoloknak, békésen viselkedtek. A tragédia napján a tisztok feleségei alkonyatig együtt voltak és beszélgettek.

— Amikor besötétedett — mondotta Molly — a mama és én ha-

zamentünk a villánkba. A papam nem volt otthon, három nappal ezelőtt inspekciós utra ment. Eszünk ágában sem volt nyugtalankodni. Tudtuk ugyan, hogy a törzsek haragszanak a papára, mert a rablásaikat kemény kézzel elnyomta, de álmodni sem mertük, hogy ezért rajtunk bosszút álljanak. — Megyacsoráztunk, a mama még olvasott, én meg kézimunkáztam, aztán lefeküdtünk. Elaludtunk, semmi zajt, semmi neszt nem hallottunk. Egyszerre csak rettenetes szag ütötte meg az orromat...

Amikor ezeket a szavakat kifejtette a szegény leány, majdnem rosszul lett. Ugy látszik, a kellemetlen szagnak az emlékezetébe való idézése okozta ezt a rosszullétet.

— Később tudtam meg, — folytatta, mikor kissé magához tért — hogy azok a gyilkosok, akik hálszobánkba behatoltak, párduczszirral kenték be magukat és ez terjesztette azt a kellemetlen illatot. A párduczszir szaga a villánk közelében levő kutyákat menekülésre kényszerítette s így a gyilkosok háberítlanul hatolhattak be a villánkba. Eleinte nem láttam

semmit csak később vettem észre a sötétségben mozgó alakokat. Sikoltani akartam, de az egyik rabló megragadta torcomat, úgy hogy moccanni sem voltam képes. Hogy miképpen ölték meg az édes anyámat, nem tudom. A sötétségben nem láttam tisztán a mozdulatokat, csak hallottam, amint az egyik gyilkos több ízben affelé az ágy felé sujtott, amelyben az édes anyám fektött... Szegénynek rögtön meg kellett halnia, mert egyetlen jajkiáltást sem hallottam. A szúrás nyomán kiomló vér az arcomra freccsent. Borzasztó volt...

Az őrnagy leánya ismét abba hagyta az elbeszélést. A szörnyű emlékek annyira ránehezedtek a lelkére, hogy csak percek múlva tudta gondolatait kifejezni:

— A gyilkosság elkövetése után arra kényszerítettek, hogy keljek fel és menjek velük. Nem engedték felöltözködni. Azt a takarót dobták a vállamra, amellyel édesanyám takarózott s amely most csupa vér volt... Rettenetes, higgyék el, rettenetes volt... Látanom kellett az édes anyám véréit! Csak később, amikor sírva könyörögtem a bestfáknak, hogy vegyék

Eftimiu neve és szereplése egyszeriben az egész romániai sajtó homlokterébe került és ez indított arra, hogy velezeteiről a ma tulaktuális román-magyar közeledés kérdéséről, Románia kulturális jövőjéről és Erdély szellemi fejlődéséről beszélgetést folytassak.

Eftimiu európai profil, alacsony termet, élénken mozgékony szemek, borotvált arc, hátrafésült göndör fekete haj, színes bucarestii csokornyakkendő. Ha nem tudnók, hogy román író, modorából és gesztusaiából francjára lehetne következtetni. Mondatai még franciául is kissé teatrális hangzónak, gyorsan elkapja a lelkesedés, ha közléről érdekli a téma és hamar viszi bele magát egy fölénye-

mondta, ezt teszi hozzá új deklarációiához:

Tudom, hogy műveimet ismerik a magyarok és szívesen fogadtam mindig a magyar színházi törekvéseket. Clujt és Aradon játszották már a darabomat, a „Prometheust“ se hó végén magam is visszajövök még egyszer, mert az aradi színház felújítja a „Prometheust“ és a reprimé jelen akarok lenni. Azt a kulturát, amit a mi irodalmunk reprezentál, épügy be akarom vinni a magyar színpadokra, mint ahogy bucurestii Nemzeti színházi igazgatói időben Molnár Ferencet, Biró Lajost és Lengyel Menyhértet színre hoztam a padán.

Mcsolyog, legyint a kezével, a maga részéről elintézte. Szemeiben sugárzik az energia és a meggyőződés. Európéer. S mindannak, amit nekem elmondott, kivonatesszenciáját tollbamondta Savu Constantin kollégámnak is, a Rađor távirati ügynökség és az „Univer-sul“ című bucurestii lap számára. Nem mondott kevesebbet, csak rövidben. Konzekvens maradt önmagához és cluji kijelentéseéhez. Egy ember, akire a magyarságnak figyelní kell. **Fekete Tivadar.**

— Mikes püspök repülőgépen utazott Rómába. Szombathelyről jelentik: Mikes János gróf püspök hat óra alatt repülőgépen utazott Rómába. A püspök a repülőgépet 300 ezer koronáért bérelte.

le rólam, inkább ingben maradok — csak akkor vették le rólam. Járatlan hegyi szakadékokban vonszoltak maguk után. Nem találkoztunk élő emberrel. A lábaim sebesek voltak, azt hittem, hogy belefogok pusztulni a fádalmakba...

A szerencsétlen teremtés ezután részletesen elmondotta, mennyi torturán kellett keresztülmennie. A gyilkosok mindig olyan ösvényeken vezettek, amelyeket az angol katonák nem tudtak felfedezni. Egy ízben messziről látták a megmentésére küldött angol expedíciót.

— Nesze itt van ez a messzélátó. — szölt az egyik gyilkos a leányhoz — és nézd meg rajta a fehér férfiakat. Szeretnél hozzájuk menni, ugye? ...

A gyilkos arra kényszerítette a leányt, hogy fogja kezébe a messzélátót és vegye szemügyre a megmentésére kiküldött katonákat.

— Elmondhatatlan kin volt számomra, — zokogott Molly — hogy látnom kellett az enyéimet s nem kálthattam nekik, hogy gyertek, itt vágyok, mentsetek meg... A gyilkosok soha szempillantásra el nem hagytak. Éjszaka úgy aludtunk, hogy az egyik kezemet az

Nem lesz ingyenes gyógykezelés.

Megszűnt az országos betegápolási alap. — Az aradi Zita-kórház magánintézet.

A városi és megyei orvosi hivatalokhoz ma rendelet érkezett a népjóléti és munkügyi miniszteriumtól, amely szerint az országos betegápolási alapot április elsejével visszamenőleg megszüntették. Az országos betegápolási alaphól a szegény betegek gyógykezelését fedezték eddig s az alap fenntartására 3 százalékos betegápolási alap adót vetettek ki. Miután az új adótörvény ezt az adót nem ismeri, a betegápolási alapot is megszüntették. Különben ez az alap az utóbbi három esztendőben nem felelt meg már régi hivatásának, mert illetékes kijelentés szerint Aradon és a megyében igen sok olyan gyógyszerész van, akik az alap számlájára receptet készítettek, de a recept után elkészített gyógyszerek

árát mindmáig sem kapták meg. Most már az alap megszüntetésével ezek nem is nagyon remélhetik, hogy megkapják a receptek ellenértékét.

Dr. Cucu Vazul városi főorvos kijelentette az Aradi Közlöny munkatársának, hogy az országos betegápolási alap megszüntetése Aradot annyiban érinti, mert ezzel megszűnt az anyavédő egyesület kórházának, a Zita kórháznak nyilvánossági joga. Ugyanis ez a kórház az országos betegápolási alap terhére díjtalan ápolásban részesített szegény betegeket, ingyen ágyat bocsátott rendelkezésükre, és így nyilvános kórház jellegével bírt. Az országos betegápolási alap megszűnésével a kórház, mint magánintézet működik tovább.

A párbajmánia.

(Árdrágítás készül a becsültelevágók ellen.)

(Az Aradi Közlöny budapesti tudósítójától.) A szomorú kimenetelű párbajjal kapcsolatosan meglátogattuk az egyik ismert budapesti vívómestert és érdeklődtünk nála a legutóbbi időben annyira dühöngő párbajlázról és arról, hogy mibe kerül ma egy párbaj. A vívómester a következőket mondta:

— A párbajláz szíjnyélben van, a szezon mostanáig tartott, amíg nagy társasélet volt. Az elmúlt időnyről meg lehet állapítani, hogy nem volt tulsok párbaj. A párbajozóknak majdnem a fele djákokból állott, negyedrészt tár-

egyik gyilkos kezéhez, a másikat pedig a másik gyilkos kezéhez kötötték. Ha fáradtságról panaszkodtam, megöléssel fenyegettek, de azért soha el nem csüggedtem. Nem akartam, hogy azok a barbárok lássák, amint egy angol leány elpusztul. Minden lelki erőmet összeszedtem, hogy csak fenntarthassam magam. Ez sikerült is. — Amikor az üldözők már nyomukban voltak, a gyilkosok összeültek, hogy megbeszéljék, mitévők legyenek. Ugylátszik, észrevették, hogy előbb-utóbb elfogják őket. Éppen ezért azt ajánlották Mollynak, írjon levelet az angol parancsnoknak s ebben a levélben nagyösszegű váltságdíjat kérjen.

— Ha nem küldik el a pénzt. — fenyegették meg a gyilkosok — akkor te is az anyád sorsára fogsz jutni. Pénz nélkül élve nem kerülisz vissza hazádba.

Molly megírta a levelet, amelyet elküldtek az angol parancsnoknak. A levél vétele után az angolok azonnal elküldték a kért váltságdíjat és így az őrnagy leánya néhány óra múlva már ismét honfitársai között volt.

— Iszonyu volt, iszonyu volt! — ismételtette Molly minduntalan

saságbeli fiatalemberekből és csak kisebb arányban párbajoztak meglettebb és komolyabb urienberek. Eddig elég olcsó volt egy párbaj és a szokott árból is lehetett kedvezményt kapni. Május elsejétől kezdődően azonban a párbaj is erősen megrágult és az eddigiek szerint legalább kétszerannyiba fog kerülni, mint ezelőtt. Eddig egy kisebb párbaj szorosán vett díja körülbelül tízezer korona volt, hétezer korona volt a teremér, penge- és bandázshasználat pedig háromezer korona. Az orvosról a feleknek kell gondoskodniok. Az orvos elkér ma 5—10.000 koronát megjelenéséért, de ha már jobb neve van, 30.000 koronát is felszámít. Ezenkívül minden párbajnál var előre nem látható és mellékes kiadás is. Így például, ha megsérül a penge, 1500 koronát kell fizetni javításért, ha pedig eltörik 3500—4000 korona megterhelést jelent. Ilyen módon egy párbaj a szokásos teremérrrel, penge- és bandázshasználattal, orvossal és egyéb kiadásokkal együtt 20—50 ezer koronába került eddig, ezután azonban már ennek a dupláját kell számítani

Rúz Vilmos, az elismert párbajtekintély az utóbbi idők halálos kimenetelű viadalairól a következőképp nyilatkozott:

— A szerencsétlen végű Kirchner—Landauer párbaj feltételeinek súlyosságára való tekintettel előre tudni lehetett a szerencsétlen kimenetelt. A múlt idők nevezetesebb párbajainál is többször megismétlődött, hogy a megbizottak hasonlóan súlyos feltételű párbajban állapodtak meg. Így például a gróf Keglevich és Hencz párbajánál, a mely parlamenti vita során keletkezett, Hencz Károly részéről egyszerű szóbeli sértés hangzott el és ezért gróf Keglevich István intendáns megbizottait hír szerint egyenesen utasította arra, hogy a feltételek megállapításánál kössék ki a szuras megengedését. Már pedig mivel csak szóbeli sértésről és hozzá parlamenti vita so-

rán elhangzott kitételről volt szó, a magam részéről sohasem engedtem volna meg a szuras felvételét a feltételek közé. A legutóbbi évtizedekben a halálos végű párbajok száma erősen redukálódott. A Keglevich—Hencz párbaj óta, a mely 1905-ben volt és gróf Keglevich Istvának nyomban bekövetkezett halálával végződött, nevezetesebb halálos végű párbaj volt a Babochay—Hajdu-párbaj, amelyben Babochay Zsigmond biztositóintézeti tisztviselő ötven lényéről pisztolypárbajban agyonlötte sógorát, Hajdu István főhadnagyot, a tiszamenti repülőosztály tisztjét. Még néhány halálos végű párbaj is volt ezenkívül, ezeknek a szereplői azonban nem hagytak nyomot a közéletben. Mindenesetre örvendetes, hogy míg a két legutóbbi évtizeden alig folyt le esztendő, amelyben legalább két-három halálosvégű párbaj előfordult volna, addig a legutóbbi években nemcsak Magyarországon, de a külföldön is a halálosvégű párbajok száma nagyon lecsökkent.

Kivándorlók sikkasztója

(A ruótársától is pénzt esalt ki a cellában.)

Budapestről jelentik, hogy az ottani rendőrség előzetes letartóztatásba helyezte a Timisoaráról (Temesvárról) megszökött Holló-Hirsch Gézát, a White Star Line volt igazgatóját. A budapesti lapok hosszasan foglalkoznak Holló esetével s megírják már ismeretes házassági történetét is. Holló, aki néhány hónap előtt vált el első feleségétől, néhány hónap előtt megismerkedett egy timisoarai (temesvári) leánnyal, akinek megkérte a kezét. A család örömmel egyezett bele a házasságba, mert Hollót jól kereső embernek ismerték. Akkor még nem tudta senki, hogy a pompás és költekező életet Holló Géza úgy győzi, hogy újszerűen kivándorlók pénzeit fecséri el. Holló leendő feleségének nővérétől tizenhétezer lejt esalt ki, azonkívül menyasszonyának kelengvéjére nagyobb kölcsönt vett fel. Manipulációi nem derültek ki idejekorán s az esküvőt megtartották. A fiatal pár külföldön járt nászuton s aztán visszatért Timisorán (Temesváron) azonban akkor már égni kezdett Holló talpa alatt a föld, mert a becsapott emberek sűrűn zaklatták pénzükkért és feljelentéssel fenyegetőztek. Holló a szökést találta egyedüli megoldásnak s Budapestre ment. Budapestben felkereste a White Star Line főigazgatóját, elmondta, hogy utazás közben elvesztette a pénzt és okmányait s százezer korona fizetési előleget kért. A vállalat vezetősége akkor még nem tudta Holló viselt dolgait, sem pedig azt, hogy a timisoarai (temesvári) képviseltről lemondott és a kért fizetési előleget

folyósította. Mikor azonban dolgal kitudódtak, a White Star Line feljelentést tett ellene s a feljelentéshez más károsultak, akiket széliamosságával befönt, csatlakoztak. A főkapitányságon Hollót egy másik rabbal közös cellába zárták. Amikor Holló megtudta, hogy fogolytársának nyolcvanezer korona készpénze van, azt kicsalta tőle. A mai napon a másik rab a raporton feljelentette Hollót, aki a pénzt azonnal visszaadta. Holló Gézát a rendőrségről átkísérték az ügyészségre.

A magán-vállalatok állami ellenőrzése.

(A kormány kormánybiztosi és igazgatókat nevez ki.)

Az „Indreptarea” az *Averescu* párt lapja rendkívüli jelentőségű leleplezést hoz, amely ha igaz, ki számíthatatlan gazdasági következményekkel járhat. Arról van szó a lap szerint, hogy a kormány a magánvállalatokat állami ellenőrzés alá akarja helyezni. A lap a törvénytervezetet is leadja. Ez az *Indreptarea* szerint a következő:

1. § Minden vállalathoz, amely jellegénél fogva érdekli az ország gazdasági életét, vagy a nemzet védelmét, a kormány a társaság közgyűlése által megválasztott igazgatókon kívül egy bizonyos számú igazgatót nevezhet ki, akiknek száma nem muhatja felül az alapszabályszerűen megválasztott igazgatók számának egy hatodrészt; hasonlóképpen a kormány egy kormánybiztost is nevezhet ki.

2. § Az igazgatóknak és a kormánybiztosnak kinevezése királyi dekrétum alapján történik az ipar- és kereskedelemügyi miniszternek a minisztertanács által előzetesen jóváhagyott előterjesztésére. A kormány által kinevezett igazgatóknak éppen olyan jogaik lesznek, mint a többi (választott) igazgatóknak; azonban a társaságtól nem kapnak semminemű osztalékot, hanem napidíjat kapnak az ipar- és kereskedelemügyi minisztériumtól, amit minden egyes esetben külön állapít meg a minisztérium és a társaság fogja befizetni az ipar- és kereskedelemügyi miniszternek.

3. § A kormánybiztos részt vesz az igazgatóság munkálatain és joga van 15 napra felüggeszteni annak határozatait. Az esetben, ha a kormány az ipar- és kereskedelemügyi miniszter útján nem ellenzi a 15 nap alatt ezen határozat végrehajtását, a határozatok végrehajthatók. Ellenkező esetben az ügy a részvényesek közgyűlése elé kerül felülvizsgálás végett kitüntetve az okot, amiért a kormány ellenezte a határozat végrehajtását. A közgyűlés határoz a kérdés felett, de a kormánynak végső fokozat „vétő” joga van.

Az *Aradi Közlöny* munkatársa Arad egyik legelőkelőbb gazdasági szakemberéhez fordult a törvényjavaslattal és kérdést intézett aziránt, hogy a kereskedelmi élet szabadságát mennyiben befolyásolja majd a törvényjavaslat, ha megváltoztatás nélkül törvénybe iktatnák. Széles látókörrrel bíró informátorunk a következőket mondotta:

— A törvényjavaslat híre nem kormánykörből került nyilvánosságra, így hitelességéhez kétség fér. A törvényjavaslatban meglehetősen tág fogalommal jelölték ki a vonatkozó vállalatokat, úgy, hogy minden vállalatra alkalmazható lenne a javasolt rendelkezés. Azt hiszem azonban, és ha igaz a

javaslat híre, a kormány intenciója is csak az lehet, hogy az állam fontos érdekeit szolgáló nagyobb intézmények, bányák, kohók, petróleum, vasipari vállalatok stb. vezetőségébe állítanak az állami érdekek egy képviselőjét, aki államgazdasági tekinteteket tartana szem előtt. Kisebb intézményekre vonatkoztatni, vagy nemzetiségi szempontokból történő beavatkozásnak tartani nem lehet ezt a javaslatot, ami egyébként még messze van attól, hogy törvényerőre emelkedjék.

Bucurestből jelentik: A *Dimineata* ez ügyben legutóbbi számában azt az információt hozza, hogy *Constantinescu* földművelésügyi miniszter személyes hívei előtt úgy nyilatkozott, hogy nemzetvédelmi szempontból helyénvalónak tartja ezt az ellenőrzést olyan gyárakban, amelyek például municiót gyártanak, de nincs értelme a tisztán gazdasági jellegű vállalatokban, melyeknek fejlődését megbénítani és káros hatású volna az országra. Egyébként azt hiszi, hogy ez a javaslat lényegesen megváltozik és ez elengedhetetlen is, de megtörténhetik az is, hogy az egész tervezet abba marad.

Elutaztak a román irók

(*Bucusu a pályaudvaron.*)

Az a meleg fogadtatás, amelyben Arad város közönsége részvett a bucarestii román irókat, minden bizonnal feleltethetné tette az irók aradi tartózkodását. Megérkezésüktől az elutazásukig a tisztozó és ünneplő hivatalos bankettekben és magánbeszélgetéseken keresztül nem érezhettek egyebet, mint hogy ez a város megtudja becsülni a kulturát és annak reprezentánsait. A román irók hétfőn este *Georgescu* János vezérfelügyelő prefektus vendégei voltak a Központi étteremben. Ezen a vacsorán kizárólag a prefektus meghívott vendégei és személyes barátai vettek részt a bucarestieken kívül. Az irók ma délután utaztak el és tiszteletükre az aradi állomáson ismét megjelentek a városnak, a megyének, a katonaságnak, az iskoláknak kultüregyesületeknek és a román-magyar iró és újságíróvilágnak képviselői. A bucarestiek egy része az állomási restauránsban ebédelte, a másik része az állomási perronon várta a vonat indulását. Az irókat *Georgescu* János vezérfelügyelő prefektus, dr. *Robu* János főpolgármester és *Griita* Ovidiu rendőrprefektus, valamint *Angel* István dr. polgármester kalauzolták a külön fiülkéhez. Amikor a vonat indulásra fűttengett, egy aradi román triasszony a vonatbászáló irókat virággal hintette be. *Minulescu* és *Eftimiu* kéz fogással és kalaplevétellel köszönték meg bucsuztatásukat a megjelent közönségnek. A vonat a közönség éljenzése közben indult Timisoara (Temesvár) felé, ahol az irók holnap este tartják irodalmi mátinéjukat

Hogy áll a leu?

Május 8-án szettak 100 lelért:

Párisban 7-25 frankot
Budapestben 2550 - 2750 koronát
Bécsben 32500 osztrák koronát
Berlinben 16-900 márkát,
Belgrádban 46.— dinárt
Aradon:

2.62 svájci frankot,
7.10 francia frankot,
16.13 szokolt,
2.700 belföldi magyar koronát,
3.300 külföldi magyar koronát,
16.700 márkát,
33.300 osztrák koronát.

Az angol királyi pár Rómában

(*Mussolini négy szemközt az angol királlyal.*)

Rómából táviratozzák: Az olasz lapok melezhangú cikkeiben üdözik a Rómában időző angol királyi párt. A „Giornale d'Italia” szerint a Földközi-tenger az angol és olasz szolidaritás bázisa. György angol király Mussolini olasz miniszterelnöknek a Bath-rendjel nagykeresztjét adományozta.

Rómából táviratozzák: Az angol királyi pár tegnap meglátogatta az özvegy anyakirálynét. Viláreggelin a királyi család látta vendégül az angol királyi párt. A Quirinálban este diszebed volt, a melyen magasrangú állami és udvari tisztviselők, az angol kíséret a római angol nagykövét és a követség tagjai jelentek meg. Az angol király lakomán az olasz király iránt érzett barátságának és tiszteletének adót kifejezést. Az angol király nyomban Rómába való érkezése után a Quirinálban magánbeszélgetést folytatott *Mussolini* miniszterelnökkel, amelyen kettőjükön kívül senki sem volt jelen. Az angol királyi párt a bevouláskor nyolc aeroplán és három kormányozható léghajó kísérté után, amelyekről virágokat szórtak az udvari hintókra. A megérkezéskor néhány máltai és írországi ember tüntettek az állomás közelében és Írországot és Máltát éljenzte.

A városi kertészetet

nem sajátítják ki.

(*Döntött a megyei agrárbizottság*)

A vármegyei agrárbizottság tegnap tartott ülésén határozatot hozott a városi földek kisajátítására vonatkozólag. A város vezetősége annak idején kérte a bizottságot, hogy a kisajátításnál tartsa szem előtt a város közönségének érdekeit. Ennek alapján a városi kertészetek területeit kérte mentesíteni a kisajátítás alól. A városi kertészetek ugyanis olcsó gyümölcsössel és zöldségfélékkel látják el a közönséget. Ezeknek kisajátításával megakadályozhatatlanul emelkednének az árak Aradon. A bizottság tegnapi ülésén figyelembe vette a város vezetősége által előterjesztett fontos indokokat és a kért területeket mentesítette a kisajátítás alól. A bizottság döntéséről jóváhagyás végett felküldte az *Arad* városi tanács miniszteriumhoz

— Választ a hegyközség. A Siria (Világos) hegyközség tagjainak választása május 15-én délelőtt 9 órakor lesz a siriai községházán.

— Ezer rabló egy vonat ellen. Shantumból jelentik: Peking és Shantum között ezer rabló megtámadta a Shantum felé haladó vonatot és kisiklatta. Az utasok közül háromszázat elfogtak és egyet megölték.

— A csecsemő tragédiája. Csák Erzsébet egy éves gyermek Vadason (Vadászon) a bölcsőjében megfulladt. A pólyakötő vége hánykolódás közben a gyermek szájaiba került, megakasztotta a lélegzést és a gyermeket megfullasztotta. Mivel a gyermek haláláért nem terhel senkit sem felelősség, az ügyészség megadta a temetési engedélyt.

— A Kalauz. Ma érkezett meg Aradra az Osvát Kálmán szerkesztésében Targu-Muresen (Marosvásárhelyen) megjelenő „Kalauz” című folyóirat 3. száma. Egy folyóirat, amelyben nincsen hirdetés, amely túl az anyagi érdekeken ideális célokért harcol. Osvát Kálmán nyolcvan oldalon keresztül küzd fáradhatatlan munkatársaival olyan célokért, amelyek elérésére remény ma csak a legoptimistábbakban gondolkodókban élhet. Tiszta irodalmat és emberi politikát! Ezt a két ielszót írta zászlajára. Gondolatokban gazdag verseket, értékes novellákat, értékezeseket, elmefuttatásokat és egy „Zord idő” című figyelő rovatot hoz a lap. A figyelő rovatban látó szemmel vesz észre minden meglátnivalót, szellemesen, sok helyütt megnyomott tollal bírál vagy biztat, amint azt a tárgy kívánja és megérdemli. A legújabb szám tartalmában épen olyan erős, mint az előtte megjelent kettő.

Tragikus végű borozás

(Aradi főpincér hirtelen halála. — Szívrepedés okozta a halált.)

Titokzatos haláleset történt ma éjszaka Aradon. Szapralek Rudolf a Kánya-féle vendéglő főpincére, az aradi pincérszervezet elnöke eddig még ki nem derített okokból az éjszaka hirtelen görcsöket kapott és néhány percnyi szenvedés után meghalt. A tragikus végű főpincér egy órakor a záróra után több barátjával egy kávéházba ment, ahol borozgatni kezdett. Szapralek vörös bort ivott. Nem sokáig tartózkodott a kávéházban, hanem otthagyva barátait, hazafelé tartott. Lakásában hirtelen rosszulletet fogta el és hörgő hangon szóló feleségének:

— Nagyon rosszul vagyok.

Közvetlen utána végig vágódott a szoba padlóján. A szerencsétlen ember néhány percig irtózatosságot görcsökből fetrengett és mielőtt az orvosi segítség megérkezett volna, kiszenvedett. A rendőrséget értesítették a halálesetről. Az orvosi vizsgálat még nem tudta határozottan megállapítani, hogy mi okozta a főpincér halálát. Ma reggelre a holttest baloldala teljesen megkékült, ezért ne tartják kizártnak, hogy Szapralek Rudolf mérgezés következtében halt meg. A vörös bort, a melyből ivott, az éjszaka a szerencsétlen végű ember lefoglalták és vegyileg fogják megvizsgálni. Az ügyészség elrendelte a holttest felboncolását, amelyből az orvosi vizsgálat megállapítja, hogy mi okozta Szapralek Rudolf halálát.

A hatósági orvosok Sommer Nándor vizsgálóbíró jelenlétében délután 6 órakor fogtak hozzá a holttest felboncolásához. A boncolásból kiderült, hogy a halál oka szívrepedés. Szapralek Ru-

A németek remélik a tárgyalást.

(Külön válaszol az angol és olasz kormány.)

Berlinből táviratozzák: Politikai körökben tartózkodóan itélik meg a francia-belga jegyzéket. A jegyzék tartalmából arra következtetnek, hogy a tárgyalás formája még nem szakadt meg. A francia jegyzékkel a külügyi bizottság szerdán, a birodalmi gyűlés pénteken foglalkozik.

Londonból táviratozzák: Az angol alsóház keddi ülésén lord Curzon angol külügyminiszter fontos nyilatkozatot tett a német problema ügyében. Az angol kormány — mondotta Curzon — nem áll meg a javaslatok elutasításánál, hanem megkísérli, hogy jegyzékkel elérje a Németország és a szövetségesek közötti tárgyalások megindítását. Az Evening Standard szerint a francia nagykövet a Curzonnal folytatott tárgyalások során a következőkkel indokolta meg a francia választ: Anglia nyilvánosan megtagadta a Ruhr-vidék eseményeiben való részvételét, a német jegyzék pedig elsősorban ezeket tárgyalja.

Berlinből táviratozzák: Valószínű, hogy a német kormány előbb bevárja a Londonból és Rómából érkező jegyzékeket és csak azután tárgyalja a francia választ.

Rómából táviratozzák: A Secolo írja: A franciák és belgák nem utasítják vissza a német ajánlatot anélkül, hogy az angol és olasz kormányok véleményét meghallgatnák.

Londonból táviratozzák: Az angol lapok szerint a kormány néhány nap múlva külön válaszol a jegyzékre. Hasonló az olasz kormány szándéka is.

Londonból jelentik: A kormány tegnap állapította meg a németeknek adandó válasz szövegét, amelyet 48 órán belül fognak eljuttatni a német kormányhoz. Baldwin és Curzon miniszterek holnap az alsó- és a felsőházban fognak tájékoztató beszédet mondani. Diplomáciai körökben megerősítik azt a hírt, hogy bár az angol és az olasz választ külön küldik el, azok tartalma valószínűleg azonos lesz.

Párisból táviratozzák: Az Intrenseant jelentése szerint Poincaré miniszterelnök valószínűleg a kamara mai megnyitóján fog

dolf szívfaios volt és a nagymennyiségben fogyasztott alkohol okozta tragikus halálát. A szerencsétlen ember szíve a szó szoros értelmébe ketté repedt az alkohol okozta izgalom következtében.

beszélni a francia válaszjegyzékről és a Ruhr-politika indító okairól.

Párisból táviratozzák: A Petit Parisien jelentése szerint a londoni francia nagykövet útján közölte Franciaország, hogy hozzájárul Curzon javaslatához.

A táncőrület.

Amikor egész városok táncoltak.

A minden sportnál jobban dühöngő amerikai táncpandémia, amelynek — mint annak idején megirtuk — halálos áldozata is volt, nem áll egyedül a világ történelmében, mint ahogyan lassanként csakugyan kiderül, hogy sem mi sem új a nap alatt. Angol lapok most megírják, hogy a mostanihoz hasonló járványszerű táncdüh, már egyszer, évszázadokkal ezelőtt meglátogatta Európát. A franciaországi Aix-la-Chapelleben 1374-ben, tehát ötödfélszáz évvel ezelőtt előfordult már hasonló járványos jelenség. A város lakosságán táncdüh tört ki és nagy tömeg ember valóságos extázisban roptá a táncot az utcákon. Kéz a kézben, nagy kört formálva órák hosszú során át járták a táncot, míg a fáradtságtól ki nem dőltek. Az esetnek borzalmas gyorsasággal akadtak követői és mihamar Köln és Metz lakosságán is hasonló táncőrület vett erőt. Férfiak és asszonyok, serdülő fiúk és leányok abbahagyták napi munkájukat, elhagyták otthonukat és bachányszerű táncban örjöngtek. Egész megyéket ragadott magával ez a különös járvány, míg az őrizetlenül hagyott házakban vígan garázdálkodtak a betörők és csavargók. A „táncba-cillus” gyorsan terjedt, míg végre a hatóságok erélyes eszközökkel közbe nem léptek. Az akkori idők jellemvonásához tartozott, hogy ez a táncdüh leginkább vallásos jellegű volt. A boldogtalanok nagy körmenetekkel jártak a szentek oltárához és gyógyulásért könyörgöttek.

Olaszországban ez a járványszerű táncmánia a tizenhatodik században tört ki és „tarantánizmus”-nak nevezték és a tarantallák mérges csipésére vezették vissza. A lakosság abban a meggyőződés-

ben volt, hogy a csipés ellen csak egy orvosság van: a szakadatlan tánc. Természetes, hogy a tömegszuggeszció játszott közbe a táncdüh terjedésében és a tömeghisztéria számos áldozatot követelt. A ma dühöngő amerikai táncdühöt nem lehet másnak minősíteni, mint a tömeghisztéria egyik jellegzetes megnyilvánulásának.

Kossuth Lajos Tivadar hamval.

(Olaszországban összegyűjtötték a hazaszállítási költségeit.)

Budapestről táviratozzák: Kossuth Lajos Tivadar barátait és tisztelőit már régebben foglalkoztatta az a terv, hogy a tragikus körülmények között elhunyt hamvait hazaszállítsák és itthon temessék el. Mindezekig azonban nem sikerült megvalósítani ezt a tervet, mert hiányoztak a legszükségesebb anyagi eszközök. Most legutóbb újabb széleskörű mozgalom indult meg Olaszországban Kossuth Lajos Tivadar hazahozatalára. Ennek a mozgalomnak vezetője a magyar származású Gallia Elemér bankigazgató, néhány héttel ezelőtt Budapestre érkezett, hogy a Magyar-Olasz Bank közgyűlésén részt vegyen. Gallia budapesti tartózkodása idején ismerőseinek már beszámolt arról, hogy a mozgalom sikerült, s Olaszországban igen tekintélyes összeg gyűlt össze erre a célra. Gallia már több illetékes faktórral is tanácskozott Budapesten ebben az ügyben. Így tehát most már rövidesen a milánói tömegsíról a kerepesuti Kossuth-mauzóleumba hozzák el Kossuth Lajos fiának hamvait.

Mozi.

* Még szerdán kerül színre az Apollóban a pompás amerikai film-sláger: Barrada, egy mexikói szerencselovag tragédiája. A filmdráma, amely eddigi előadásain nagy tetszést aratott s amelynek főszerepét Bohnen Mihály játssza, Amerika dus, sok gazdagságot, de sok szerencsétlenséget hozó bányaföldjeire visz s egy érdekes, erőteljes és energiától túlfűtött szerencselovag igen változatos és érdekfeszítő életfolyását, küzdelmeit, karrierjét és bukását adja.

* Maciste és a jávai nő sorozatos diadalokat arat az Urániában. A pompás filmjáték, amelyet előadásról-előadásra a közönség fokozódó tetszése kísér, nagyszerű attrakciókkal szolgál. A darab hőse a rendkívül népszerű olasz filmherkules, Maciste, aki a legnehezebb és legmerészebb mutatványokat csodálatja egy magán-detektiv szerepében, kedves, készséges, szimpatikus óriás, mesébe illő erejével. Maciste német ensembleben játszik Carolla Toellével, Manja Tzatschenával s ott látjuk az óriás Maciste groteszk ellentétjét, a kis néger fiút, Willi Allent, aki végigmulatja a közönséget. A Maciste-film csütörtökig látható az Urániában.

Erzsébet királyné holtteste mellett.

(Sarah Bernhardt legborzalmasabb éjszakája.)

Bécsből írja tudósítónk: Egy bécsi hölgy, aki 1898 szeptember 10-én, amely napon Erzsébet királynét Luccheni meggyilkolta, éppen Genfben időzött, ahol ugyanakkor vendégszerepelt Sarah Bernhardt is. Ebből az alkalomból az illető hölgy érdekes visszaemlékezést közöl egy bécsi lapban, amely néhai Erzsébet királyné tragédiájának egy eddig ismeretlen epizódját is tartalmazza. A haldokló királynét ugyanis a Beau Rivage szállóban levő lakosztályába vitték és holttestét a legszélső szobába ravatalozták fel. Ezt a szobát csak egy ajtó választotta el Sarah Bernhardt szobájától. A művésznővel — írja a bécsi urhölgy — a lépcsőházban találkoztam, amint éppen az előadásra akart menni. A művésznő ekkor sebtében a következőket beszélte nekem:

— Tegnap fribourgi püspökkel találkoztam a szálló kapujában, a klt azért hívtak, hogy feladja az utolsó kenetet a királynénak. Amikor azonban a püspök megérkezett, a királyné már kiszenvedett. A püspök csak misét mondhatott és megáldhatta a holttestet. Életem legborzasztóbb éjszakája volt az, amelyet közvetlenül a meggyilkolt királyné ravatala mellett levő szobában töltöttem.

Sarah Bernhardt még évek múlva is gyakran emlegette ezt az éjszakát, amely — mint mondta — életének legszomorubb szenációja volt.

Beszámoló politika nélkül.

(Amig Bethlen és Kállay külföldön vannak.)

Györből táviratozzák: Gróf Klebelsberg Kunó és Rakovszky Iván miniszterek sokorópátikai Szabó István beszámolóján szintén mondtak beszédet Sokorópátikán.

Rakovszky kiemelte, hogy a magyar keresztény politikát abban látja, hogy a magyar intelligencia pótlására a falu ügyét fel-emeljék. Szólt még a földreformról, amelynek végrehajtását gyorsítani kívánják. Az ország, ahol a lakosság nyolc százaléka földmivel foglalkozik, már csak akkor boldogulhat, ha ez az osztály vásárlóképes. A kormány nem egy oldalú politikát csinál tehát, mert a földmiveltésért a többiek hasznára akarja felszítani. Igen fontosnak tartja a járadékirtok megválasztását is.

Millió expenznóta az aradi törvényszéken

(Baró Nopcsa Elekné és Fag Balteanu pöre.)

Érdekes ügyet tárgyalt ma Nyisztor Sándor táblabíró polgári fellebbezési tanácsa. Fag Balteanu aradi ügyvéd indított keresetet báró Nopcsa Elekné ellen egymillió hétszáz ezer leire erejéig. Az ügyvéd ugyanis hónapokkal ezelőtt agrár-ügyben képviselte Nopcsa Elekné érdekeit. A bárónőnek Cesentes (Keszencen) 3793 hold birtoka van, mely kisajátításra került. Fag Balteanu a jogi képviselőtért egymillió hétszáz ezer leit követelt Nopcsánétól, aki azonban az óriási ügyvédi honorárium kiizetését megtagadta. A polgári keresetben Fag Balteanu arra hivatkozik, hogy a báróné birtokainak értéke huszonkilenc millió leit tesz ki, amelynek képviselőtért egy és háromnegyed

millió lei illeti meg a pervivő ügyvédet. A törvényszék hosszú tanácskozás után hozott ítéletet az ügyben. A polgári tanács báró Nopcsa Elekné ingatlan vagyonának értékét négy millió leiben és a jogi képviselőtért járó honoráriumot kétszázhuszezer leiben állapította meg. A törvényszék indokolatlannak találta az ügyvéd keresetében követelt magas honoráriumot és a nyolcadrésére szálítottotta le. Báró Nopcsáné képviselője dr. Crisán Aurél megfellebbezte a törvényszék ítéletét, mert a megállapított 220 ezer lei ügyvédi költséget is magasnak találta. Fag Balteanu azonban úgy nyilatkozott, hogy hajlandó elfogadni követelésének nyolcadrését is.

KÖZGAZDASÁG.

Kimutatás: az Aradi Polgári Takarékpénztár Részvénytársaság zálogleveleiről

(az 1876. évi XXXVI. t.-c. 29. §-a értelmében)

Az 1923. évi április hó 30-iki állomány szerint kitesz:

Az intézet forgalomban levő zálogleveleinek összege L. 3,976.500—

A záloglevelek biztosítására szolgáló kölcsönök összege L. 3,834.089.97

Az ingatlanok értéke, melyek alapján a kölcsönök engedélyeztettek L. 12,877.294—

A záloglevelek külön biztosítására szolgál ezen felül a takarékpénztár tulajdonát képező záloglevélbiztosítási alap, mely a következő értékekben van elhelyezve:

L. 50,000— 4%-os Pesti Hazai első tptár kötvény á 85— L. 42,500—

L. 98,250— 4½% Hazai bank kötvény á 90— L. 88,425—

L. 25,000— 4½% os Pesti magyar keresk. bank záloglevél á 90— L. 22,500—

L. 50,000— 4%-os O-ztr. magyar bank záloglevél á 93— L. 46,500—

L. 50,000 4½% Magy. takarékpénztárak központi jelz. bankja záloglevél á 90— L. 45,000—

L. 20,000— 4%-os Egyesült budapesti fővárosi tptári záloglevél á 85— L. 17,000— L. 261,925—

Kelt Aradon, 1923. évi május 8-án.

Aradi Polgári Takarékpénztár
Részvénytársaság
Igazgatósága. 5825

A valutapiac.

Aradi valutaárak. (Május 8.) Francia frank 14.50, svájci frank 39, dollár 210, dinár 2.10, szokol 6.20, márka 0.0090, lira 10.20, angol font 970, magyar korona 0.0350, osztrák korona 0.0030. — Kifizetések: Budapest belföldi 27, külföldi 33, Bécs 333, Berlin 0.0060, Prága 6.25, London 975, Zürich 38.20, Milano 10.40, Páris 14.10, Newyork 210, Belgrád 212.

Forradalmárok

Szófia ellen.

(A bolgár kormány jugoszláv segítségére számít.)

Szófiából jelentik: Nevrokop város közelében tegnap véres zavargások voltak. A macedon forradalmárok, akiknek az élén Alexandrov Teodor áll, a város ellen vonultak, de a város kapuinál több ezer felfegyverzett paraszt várta őket. A forradalmárok támadást intéztek a parasztok ellen, akik puskatűzzel válaszoltak. Véres harc fejlődött ki közöttük, míg a forradalmárok végre kénytelenek voltak visszavonulni. Szabovcs község környékén megint fegyveres parasztok fogadták őket. A harcban körülbelül 200 forradalmár és paraszt elesett. A forradalmárok fegyveres akciója nagy izgalmat keltett egész Bulgáriában. A kormány újabb csapatokat rendelt ki Novrokopba a lázadók leverésére. Hír szerint a forradalmárok újabb támadásokra készülnek és Szófia ellen akarnak vonulni. Belgrádi lapok jelentése szerint a bolgár kormány a nist egyezmény alapján abban az esetben, ha a lázadás komoly jellegűt, jugoszláv csapatok bevonását fogják kérni a jugoszláv kormánytól.

Milliók tudományos célokra.

(A párisi Rothschild alapítványa.)

A szinylődő tudomány talpraállítására mindenütt a világon a háboru utáni idő legégetőbb problémái közé tartozik. Most Párisból az a jelentés érkezik, hogy báró Rothschild Ede a francia természettudományos kutatás céljaira és a tudomány ipari és mezőgazdasági alkalmazására tízmillió frankos alapítványt tett. Az alapítványt a legtekintélyesebb tudósokból álló bizottság kezeli. Kétféle feladatot akar az alapító megoldani: a kezdő tudósok közül a kiváló tehetségüket támogatja, hogy a kutató tudósok elitje gondtalanul fejlődhesen. Másrészt a folyamatban levő tudományos kutatásokat részesíti hathatós támogatásban. Bizonyos aktuális szempontokból kiválóan fontos kutatásokat különös pártolásban részesít az új alapítvány. Ilyenek jelenleg az igen magas hőmérsékletre vonatkozó vizsgálatok, melyeknek az iparban is oly nagy fontosságuk van, továbbá a fotokémiai kutatások, amelyek hivatva vannak arra, hogy a fényenergia és az anyag közötti kapcsolatot fejderítsék, valamint az elektromosság terjedésének a ritkított gázokban való vizsgálata, aminek a Röntgen-sugarak, a drótnélküli telefonálás, továbbá az anyag mivoltának kiderítése szempontjából van igen nagy jelentősége.

Budapesti Devizaközpont jegyzései. (Május 8.) Napoleon 19000, Amsterdam 2100—2200, Belgrád 55—57, Berlin 0.15—0.17, márka 0.16—0.18, Bucuresti lei 25.50—27.50, London 24150—24750, Milano 255—256, lira 259—279, Newyork 5225—5375, dollár 5245—5395, Páris 345—355, francia frank 350—360, Prága szokol 155—161, Varsó lengyel márka 0.12.20—13.40, Bécs osztrák korona 0.07.40—7.70, Zürich svájci frank 950—980.

— Vámcsékek. A kir. pénzügyminisztérium rendeletére az összes vámhivatalok elfogadják a Temesi Agrár Takarékpénztár Rt. (Strada Bratianu, Weitzer J.-utca 11, Telefon 800., 801. és 803.) által kibocsájtott idegen értékű csekkeket vámilletékek fizetésére. Ilyen csekkeket említett intézet azonnal kiszolgáltat.

A szerkesztésért:

KAROLY JOZSEF
felel.

Cenzorát:

IOAN NICHIN

